

HENKILÖLIIKENTEEN AMMATTIPÄTEVYYDEN LAAJENNUS

Samuli Holopainen

Ammatillisen opettajankoulutuksen
kehittämishanke
Huhtikuu 2012
Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Tampereen ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Holopainen, Samuli
Henkilöliikenteen ammattipätevyiden laajennus

Opettajankoulutuksen kehittämishanke 12 sivua+ henkilöliikenteen ammattipätevyiden laajennuksen viikko-ohjelma 6 sivua
Huhtikuu 2012

Kehityshankkeeni aihe oli viikko-ohjelman teko Satakunnan aikuiskoulutuskeskuksen kuljetusalan koulutukseen. Viikko-ohjelmaan sisältyy henkilöliikenteen ammattipätevyiden laajennukseen tarvittavat tuntikokonaisuudet ja d-korttiin tarvittavat ajokorttitunnit. Viikko-ohjelma tehtiin niin, että se palvelee oppilaitosta ja antaa mahdollisuuden toteuttaa ryhmien integrointia eli auttaa yhdistämään eri ryhmien tunteja keskenään. Näin helpotetaan myös opettajaresursseja. Yrityselämää kehityshanke palvelee siten, että voimme lyhyellä aikajänteellä kouluttaa henkilöliikenneyrityksille uusia työntekijöitä alan muuttuviin tarpeisiin.

Viikko-ohjelmassa opiskellaan kuuden viikon ajan ja se on tarkoitettu henkilöille, jotka ovat aikaisemmin suorittaneet tavaraliikenteen perustason ammattipätevyiden. Viikko-ohjelman suorittuaan opiskelija saa ajo-oikeuden linja-autoon sekä henkilöliikenteen ammattipätevyyteen. Vielä emme ole kokeilleet viikko-ohjelman toimivuutta, mutta yritämme oppilaitoksena saada sen hyväksytyksi ja kokeiluun heti ensi vuonna 2013, jolloin ohjelma vietäisiin läpi ensimmäisen ryhmän kanssa.

Kuljetusalan ammattipätevyys on selkeästi vaikuttanut uusien työntekijöiden saatavuuteen ja uuden ammattipätevyyskoulutuksen myötä kaikki kuljetusalalle tulevat työntekijät ovat saaneet laadukkaan koulutuksen. Tästä syystä myös oppilaitosten pitää pyrkiä laajentamaan omaa koulutustarjontaansa. Tämä kehityshanke on suoraa ennakkointia tulevien vuosien haasteille.

Kehityshanke on suoraan oman oppilaitoksemme tarpeeseen ja siksi itse viikko-ohjelmaa ei kirjallisessa osuudessa ole mukana. Tämä pyyntö on tullut omilta esimiehiltäni.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	VIIKKO-OHJELMAN TARVE	6
	2.1 Organisaation tarve	6
	2.2 Työelämän tarve	6
	2.3 Opiskelijoiden tarve	7
3	VIIKKO-OHJELMAN SISÄLTÖ	8
	3.1 Henkilöliikenteen perustason ammattipätevyys	8
	3.2 Ajokorttiasetus	9
4	KASVATUSTIETEELLINEN NÄKÖKULMA	10
5	YHTEENVETO.....	11
	LÄHTEET.....	13
	LIITTEET.....	14

1 JOHDANTO

Kehityshankkeenani on perustason ammattipätevyyskoulutuksen laajennus ja siihen liittyen kurssin lukujärjestyksen rakentaminen. Lukujärjestyksen sisältö on viikko-ohjelma, josta löytyy henkilöliikenteen perustason ammattipätevyyden laajennus sekä D-korttiin tarvittavat teoria- ja ajotunnit. Tein hankkeeni Satakunnan aikuiskoulutuskeskukselle ja suuntasin sen Tampereen toimipisteen tarpeisiin. Saman viikko-ohjelman pystymme toteuttamaan kaikissa muissakin toimipisteissä tietyin muutoksin.

Kehityshankkeeni on materiaali, joka sisältää kuuden viikon koulutuksen viikko-ohjelman. Tämä viikko-ohjelma sisältää ajokorttiasetuksen sekä ammattipätevyysdirektiivin mukaiset tunnit. Olen sulkenut ohjelmasta pois mahdolliset pehdytyspäivät ja rajannut sisällön, koska tarkoitukseni on ollut tehdä mahdollisimman tiivis ohjelma kurssille.

Koulutus tulee olemaan Satakunnan aikuiskoulutuskeskuksen koulutustarjonnassa tulevaisuudessa. Jatkan tämän hankkeen työstämistä oman työni ohessa ja laajennamme tätä isommaksi kokonaisuudeksi. Tarkoituksenamme on rakentaa koulutuspaketti oppisopimus- ja yhteishankintaopiskeluun sopivaksi ja näin taata joustava tapa opiskella henkilöliikenteen ammattilaisiksi.

Kehityshanketta on ollut mielenkiintoista tehdä ja odotan kovasti, että pääsen kokeilemaan viikko-ohjelmaa pilottihankkeena Satakunnan aikuiskoulutuskeskuksessa. Olen ollut tiiviissä yhteistyössä koulumme ammattipätevyydestä vastaavan johtajan kanssa sekä autokoulutoiminnasta vastaavan johtajan kanssa. Heiltä olen saanut apua ja tukea kehityshanketta tehdessäni.

Kehityshanke on lähtenyt liikkeelle kuljetusalan nousseesta tarpeesta saada lisää pätevää henkilökuntaa. Viikko-ohjelma pyrkii vastaamaan tähän tarpeeseen tiiviillä ja lyhyellä opiskelupaketilla, jossa opiskelijan aikaisempi ammattitaito nivoutuu yhteen uuden tiedon kanssa. Viikko-ohjelman ollessa lyhyt, yritykset saavat työvoiman nopeasti käyttöönsä.

Koska kehityshankkeessani käsittelen kuljetusalan koulutusta, olen tiivistänyt tähän kuljetusalan keskeisimmät asiat. Kuljetusala on suomessa hyvin tärkeä ala. Kuljetusalan keskeisimpiä muotoja ovat tiekuljetukset, joihin kuuluvat tavaliikenne sekä henkilöliikenne. Kumipyörillä kuljetetaan yli 80 prosenttia Suomen kuljetuksista. Työ on erittäin vastuullista, sillä lastina on ihmisiä tai tärkeitä tuotteita. Kalusto on arvokasta ja siksi kuljettajien ammattitaito on hyvin tärkeää. Suomen joukkoliikenteessä linja-autolla tehdään noin 60 prosenttia kaikista matkoista ja sen markkinaosuus on suurin kaikista kuljetusmuodoista. Tieverkosto on hyvä, ja maanteitse autolla tapahtuva kuljetus onkin elinehto Suomen kansantaloudelle. On ehdottoman tärkeää, että kuljetusalan koulutusta kehitetään entisestään ja, että siihen panostetaan joka sektorilla.

Viikko-ohjelmani on rakennettu ammattipätevyyden ympärille ja se on yksi tulevaisuuden merkittäviä tekijöitä kuljetusalan kouluttamisessa Suomessa. Ammattipätevyyden peruskoulutus vaaditaan kaikilta uusilta tavara- ja henkilöliikenteen kuljettajilta. Ammattipätevyyden tarkoitus on ollut tuoda koulutusta kuljetusalan työhön, koska valtaosa ammattikuljettajista harjoittaa ammattiaan pelkän ajokortin turvin. Kuljettajan ammatin nykyisin asettamat vaatimukset edellyttävät kuitenkin vankkaa ammatillista perus- ja jatkokoulutusta. Tämä ammattipätevyys direktiivin takaama koulutus parantaa turvallisuutta liikenteessä. Tällä direktiivillä luodaan myös yhteiset puitteet nykyiselle kuljetusalan koulutukselle. Ammattipätevyyden perusidea on että kuljetusalalla saadaan lisää koulutusta ja saadaan yhtenäistettyä Euroopan laajuudella kuljettajien koulutusta.

Ammattipätevyys on siis täysin erillään ajo-oikeudesta sekä ammattitutkinnoista. Perustason ammattipätevyyden suoritettuaan, on jokaisen kuljettajan käytävä ammattipätevyyden jatkokoulutusta seuraavana viiden vuoden aikana yhteensä 35 tuntia. Jatkokoulutuspäivät ovat pituudeltaan seitsemän tuntia ja niitä pitää kertyä viiden vuoden periodissa viisi päivää. Jatkokoulutus päiviä voi järjestää vain oppilaitokset ja yritykset joilla on Traficin eli liikenteen turvallisuusviraston myöntämä lupa.

2 VIIKKO-OHJELMAN TARVE

Viikko-ohjelma on syntynyt monien eri tarpeiden kokonaisuudesta. Seuraavaksi esittelen kolme tärkeintä. Ensimmäiseksi työpaikallani Satakunnan aikuiskoulutuskeskuksessa haluamme kehittää omaa koulutustarjontaamme vastaamaan työelämän tarpeita. Toiseksi yrityksissä on vaje pätevistä työntekijöistä ja alalla suurten ikäluokkien eläköityminen tuo tähän oman lisänsä. Ja kolmantena asiana myös opiskelijoille halutaan tarjota mahdollisuus hankkia itselleen laajempi osaaminen kuljetusalalla.

2.1 Organisaation tarve

Satakunnan aikuiskoulutuskeskuksessa ajatellaan, että oppilaitoksen pitää pysyä vastaamaan tulevien vuosien muutokseen kuljetusalan työmarkkinoilla. Kilpailu opiskelupaikoista on kovaa, joten oppilaitoksemme haluaa erottautua muista kouluttajista monipuolisella koulutustarjonnalla. Oppilaitoksessamme on tällä hetkellä käytössä kaksi opetussuunnitelmaa henkilöliikenteen opetukseen. Molemmat näistä opetussuunnitelmista ovat pituudeltaan 26 opintoviikkoa. Kehityshankkeen viikko-ohjelma on selkeästi lyhempi ja arvioitu lähiopetus tulisi olemaan kuusi viikkoa. Tavoitteena on tarjota koulutusta, johon on helppo osallistua

lyhyen	lyhyen	aikataulun	vuoksi.
--------	--------	------------	---------

(<http://www.trafi.fi/filebank/a/1322557680/ab485972a46f330fd0a641961229d687/4382-DopetussuunnitelmaHuittistenammatillinen aikuiskoulutuskeskus.pdf>)

2.2 Työelämän tarve

Uuden lyhyemmän opiskelumuodon tarve on tullut esille myös työnantajien kanssa käydyistä keskusteluista. Henkilöliikenneala on muokkautunut viime vuosina ennalta-arvaamattomaksi yrityksille ja varsinkin isojen kaupunkien kilpailutukset ovat olleet suuri syy siihen. Pirkanmaan alueen yrityksillä on ollut vaikeuksia saada uusia kuljettajia töihin, koska kysyntä ja tarjonta eivät ole vastanneet toisiaan: uusia kuljettajia ei ole ollut saatavilla tarpeeksi.

Kehityshankkeen myötä on mahdollista, että puolen vuoden koulutuksen sijaan pystymme toteuttamaan puolentoista kuukauden koulutuksen, jolla pystymme vastaamaan yrityksen tarpeisiin sekä hyödyntämään oppilaidemme aikaisempaa osaamista koulutuksessa. Henkilöliikenneyritykset Pirkanmaalla ovat suhtautuneet asiaan suurella kiinnostuksella. Myös Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen palaverissa on ollut jo pitkään puheenaiheena lyhyet koulutukset.

2.3 Opiskelijoiden tarve

Tein Satakunnan aikuiskoulutuskeskuksessa yhdistelmäajoneuvokuljettajiksi opiskeleville opiskelijoille kyselyn, jonka tarkoituksena oli kartoittaa kiinnostusta mahdolliseen jatko-opiskeluun linja-autonkuljettajaksi. Kyselyyn vastasi kuudesta opiskelijasta viisi. Kysymyksenä oli, että olisitko halukas jatkamaan opintojasi linja-autonkuljettajaksi, jos kurssi pystyttäisiin järjestämään puolentoista kuukauden pituisena laajennuskurssina. Viidestä vastaajasta neljä oli halukkaita jatkamaan puolentoista kuukauden lisäopinnoilla. Jatkokysymyksenä oli, että olisitko halukas jatkamaan opintojasi linja-autonkuljettajaksi, jos kurssi toteutuisi nykyisen tarjonnan mukaan eli kuuden kuukauden kurssina. Viidestä vastaajasta enää yksi oli halukas jatkamaan. Kysely oli hyvin pienelle otannalle, mutta siitä kuitenkin selvisi, että opiskelijat ovat kiinnostuneet tiivistetystä koulutuksesta. Näin aikaisempi opiskeluhistoria saataisiin myös täysin hyödynnettyä.

3 VIIKKO-OHJELMAN SISÄLTÖ

Viikko-ohjelmassa on ollut kaksi määrittävää tekijää: kuljetusalan perustason ammattipätevyys sekä ajokorttilainsäädännöstä ajokorttiasetus. Nämä kaksi lainsäädäntöä ovat antaneet raamit viikko-ohjelman muodostumiselle. Olen pyrkinyt siihen, että viikko-ohjelma on selkeä ja niin yksinkertainen, että sitä on helppo muokata tai integroida muun opetuksen yhteyteen. Sisältö on tehty niin, että pystymme oppilaitoksena muokkaamaan sitä eri tarpeiden mukaan. Aluksi oli ajatus tehdä kaksi erilaista viikko-ohjelmaa. Päädyin kuitenkin rakentamaan yhden, jota pystymme tarvittaessa muokkaamaan oppilasryhmän mukaan.

Kehityshankkeessa oli haasteena lainsäädäntöjen sopeuttaminen. Sen takia erottelin viikko-ohjelmaan ajokorttitunnit ja ammattipätevyystunnit eri päiville. Näin opiskelijat pystyvät korvaamaan poissaolotuntejaan toisen ryhmän mukana. Viikko-ohjelma on jaettu kahteen osaan: alussa opiskellaan teoriaosuus ja loppukurssi on ajoharjoittelupainotteinen. Teoriaosuuden tullessa ensin, taataan opiskelijoiden mielenkiinto ennen ajoharjoituksia. Tulevaisuudessa kokemuksen ja oppilaspalautteiden ansiosta voimme muokata kurssia entistä toimivammaksi.

3.1 Henkilöliikenteen perustason ammattipätevyys

Ammattipätevyyden tarkoitus on kehittää kuljetusalan työntekijöiden turvallisuutta ja ammattitaitoa sekä edistää ekologisempaa ammattiliikennettä. Ammattipätevyyskoulutus tuo kuljetusalan työntekijöille mahdollisuuden kehittää itseään ammatissaan. Ammattipätevyyden peruskoulutus vaaditaan kaikilta uusilta tavaraj- ja henkilöliikenteeseen tarkoitettujen ajoneuvojen kuljettajilta henkilöliikenteessä 10.9.2008 lähtien ja tavaraliikenteessä 10.9.2009 alkaen. (<http://www.trafi.fi/tieliikenne/ammattiliikenne/kuorma- ja linja-autonkuljettajien ammattipatevyys>)

Viikko-ohjelmaan on sisällytetty henkilöliikenteen perustasonammattipätevyyden laajennus joka on 70 tuntia. Tämä tarkoittaa sitä, että viikko-ohjelman mu-

kaan toteutettavaan opiskeluun on mahdollista osallistua vain sellaiset opiskelijat, jotka ovat opiskelleet tavaraliikenteen perustason ammattipätevyyden ennen tämän koulutuksen alkua. Jos opiskelija esimerkiksi on ollut opiskelemaan logistiikan perustutkintoa ja suorittanut siellä tavaraliikenteen ammattipätevyyden, voi hän halutessaan jatkaa opiskelua henkilöliikennepuolelle, jossa hänelle toteutetaan laajennusosa hyödyntäen hänen aikaisempaa koulutustaan.

Ajo-oikeus ja ammattipätevyys eivät ole sama asia. Ne kulkevat rinnakkain, mutta ne ovat kaksi eri asiaa. Ajo-oikeus antaa henkilön kuljettaa ajoneuvoa ja ammattipätevyys antaa oikeuden toimia ammatissa ja suorittaa työtehtäviä. Ammattipätevyyden tarkoitus on turvata vähimmäisosaaminen kuljetusalalla. Ennen ammattipätevyyden voimaantuloa, kuljetusalalla oli hyvin paljon työntekijöitä, jotka suorittivat työtään pelkän ajo-oikeuden turvin. Perustason ammattipätevyyskoulutus päättyy teoriakokeeseen.

(Laki kuorma- ja linja-autonkuljettajien ammattipätevyydestä 16.3.2007/273)

3.2 Ajokorttiasetus

Ajokorttiasetuksen puolelta viikko-ohjelmaan tuli D-luokan ajo-oikeuteen vaadittavat tunnit sekä tutkintopäivät. Määritelmä D-luokasta: linja-autot ja muut ajoneuvot, joissa on kuljettajan lisäksi tilaa useammalle kuin kahdeksalle henkilölle, sekä ajoneuvoyhdistelmät, joiden vetoauto kuuluu tähän luokkaan ja joissa hinattavan ajoneuvon kokonaismassa on enintään 750kg. (Ajokorttiasetus 7.9.1990/845)

D-opetuksen ajokorttitunteja on yhteensä 15 teoriatuntia. Teoriatunnit ovat pituudeltaan 45min. Teoriaopetuksen tavoitteena on, että kuljettaja oppii ymmärtämään linja-auton erityispiirteitä. Kuljettajan on tunnistettava linja-auton tilantarve, ymmärrettävä auton koon ja massan mukanaan tuoma erityisvastuu. Tunnistamisnäkökohdat ovat myös matkustajiin liittyvä vastuu sekä kuljettajan toiminta onnettomuuspaikalla. Viikko-ohjelmaan rakensin ajokorttiasetuksen mukaiset teoriatunnit kahdelle päivälle, jolloin on mahdollista integroida henkilöliikenteen laajennuksessa oleva ryhmä normaalin opetussuunnitelman mukaan kulkevaan ryhmään. Tämä tehostaa taloudellisesti opetusta, mutta myös avaa pedagogi-

sesti oppilaiden ryhmäytymisen. (Liikenneministeriön päätös ajokorttiasetuksen soveltamisesta 7.9.1990/846)

Ajoharjoitteluun kuuluu 30 ajo-opetustuntia. Ajo-opetuksessa tunnin pituus on 50 minuuttia. Viikko-ohjelmaan tein Tampereelle suunnatun ajo-opetusohjelman, jonka hyväksytin Satakunnan aikuiskoulutuskeskuksen kuljetustoimialan johtajalla. Tuntisisällöt on suunnattu Pirkanmaan alueelle ja tarkoituksena on ollut rakentaa ajo-opetusohjelma lähelle käytännön elämää ja kuitenkin niin, että se vastaa ajokorttiopetuksen aiheita. Tässä ajoharjoittelupäivien ajo-opetusohjelmassa on ollut tärkeänä lähtökohtana se, että en rakenna liian tiukkaa päiväohjelmaa. Jos oppilaita tulee tulevaisuudessa yhteishankintana jostakin yrityksestä, niin pystymme rakentamaan ohjelmaa heidän tarpeisiinsa. Ajoharjoittelu päivinä on tarkoitus että henkilöliikenteen ammattipätevyyslaajennusryhmä ajaa omana ajoryhmänä, koska heillä tulee olemaan selkeästi vähemmän ajoharjoittelupäiviä kuin logistiikan perustutkintoryhmällä. (Liikenneministeriön päätös ajokorttiasetuksen soveltamisesta 7.9.1990/846)

4 KASVATUSTIETEELLINEN NÄKÖKULMA

Opiskelijat hyödyntävät aikaisempaa osaamistaan tässä kuuden viikon mittaisessa kurssissa. Opiskelussa on silloin läsnä konstruktivistinen oppimiskäsitys, jossa oppilaat tuovat omat näkemyksensä mukaan oppimistilanteisiin. He pysyvät aikaisemman osaamisensa ja tietojensa perusteella prosessoimaan uutta oppimaansa tietoa ja tuomaan sitä kautta tunneille keskustelevan ilmapiirin. Tehokkuus on tärkeää näin lyhyessä koulutuksessa, koska nopean rytmin avulla saadaan opiskelijat mukaan kurssin tavoitteisiin ja kurssien sisältöön. Silloin konstruktivistinen oppimiskäsitys on eduksi ryhmän toimimisessa kurssin aikana.

Opiskelijoiden aikaisempi käsitys kuljetusalasta tulee varmasti suurimmaksi osaksi olemaan positiivinen asia tunneilla. Negatiivisia piirteitä voi tulla, jos opiskelijalla on hyvin vahvat asennevammot liikennettä kohtaan, ja näin ollen vievät oppimista väärään suuntaan. Aikaisempi kokemus kuitenkin pääsääntöi-

sesti on positiivinen asia tunnilla. Opettajana pidän siitä, että opetuksessa oppilaat ottavat kantaa ja tuovat omia mielipiteitään esiin. On aineita, kuten esimerkiksi liikennelaki, joka on hyvin yksiselitteistä ja tarjoaa ehdottomia yksiselitteisiä vastauksia, mutta liikennelaki on kuitenkin yksi parhaita aineita keskustelun kannalta. Tämä johtuu siitä, että oppilailla on ennestään kokemusta liikenteeseen liittyvistä asioista, jotka monesti nostavat tunteet pintaan ja sitä kautta syntyy keskustelua. Näin oppimista tapahtuu keskustelun kautta ja kokemuksia ja ajatuksia saadaan jaettua ryhmän sisällä.

5 YHTEENVETO

Kehityshanke on ollut kokonaisuudessaan hyvin mielenkiintoinen projekti. Aikaa vievin osuus on ollut pohtia ja työstää itse materiaalia. Olen tehnyt siitä mahdollisimman käytännöllisen, mutta kuitenkin lain- ja asetusten mukaisen. Paras puoli on ollut ehdottomasti oman opettajuuden kehittyminen ja se, että olen päässyt tekemään normaalista opetuksesta poikkeavaa työtä. Viikko-ohjelmassa on otettu huomioon ainoastaan opintoihin liittyvät pakolliset aineet. Jos rahoittaja haluaa tulevaisuudessa ostaa lisää oppiaineita, on mahdollista laajentaa kurssin pituutta ja lisätä opetuspäiviä.

Haasteena on ollut löytää mahdollisimman käytännöllinen ohjelma tuleville oppilaille, jotka toteuttavat henkilöliikenteen ammattipätevyyden laajennuksen sekä linja-auton ajo-oikeuden. Vasta kuitenkin lopullinen palaute tulee aikanaan oppilailta, jotka tulevat toteuttamaan kurssin tämän viikko-ohjelman mukaan. Haasteena jatkossa on myös tarjota ammattitutkintoon johtavaa lyhyttä koulutusta. Voisiko olla mahdollista, että laajennamme kurssia siten, että oppilaat palaavat työelämästä opiskelemaan tiettyjä aineita, jotta heillä sitten olisi valmiudet tehdä linja-autonkuljettajan ammattitutkinto?

Paras osa on ollut tehdä kehityshanke oikeaan työelämään ja kehittää oman oppilaitoksen tulevaa kurssitarjontaa. Minulla on ollut hyvä tukiverkosto, joka on auttanut kehityshankkeessani ja jolta olen saanut kehitysideoita viikko-ohjelman tekoon.

Koen onnistuneeni viikko-ohjelmassa siten, että sitä on mahdollista toteuttaa muiden kurssien mukana, jolloin pystymme integroimaan eri ryhmien oppilaita samoille tunneille. Tämä ei ole hyvä ainoastaan taloudellisista syistä, vaan myös ryhmäytymisen kannalta. Aikuisopiskeluissa tunnit perustuvat monesti avoimeen keskusteluun ja tätä kautta saamme isommankin ryhmän keskusteluun mukaan ja jakamaan mielipiteitä. Koen sen hyvin tärkeäksi ilmapiirin ja oppilaiden osallistamisen kannalta.

LÄHTEET

Liikenteen turvallisuusvirasto, 2012. Trafi. Luettu 15.4.2012

<http://www.trafi.fi/filebank/a/1322557680/ab485972a46f330fd0a641961229d687/4382-DopetussuunnitelmaHuittistenammattillinenainkuiskoulutuskeskus.pdf>

Liikenteen turvallisuusvirasto, 2012. Trafi. Luettu 15.4.2012

[http://www.trafi.fi/tieliikenne/ammattiliikenne/kuorma- ja linja-
autonkuljettajien ammattipätevyys](http://www.trafi.fi/tieliikenne/ammattiliikenne/kuorma- ja linja-
autonkuljettajien ammattipätevyys),

Tieliikenne, lakikokoelmat 2012. Edita Publishing oy.

Kasvatustieteiden ja opettajakoulutuksen yksikkö, 1997. Oulun yliopisto.

Luettu 16.4.2012 <http://wwwedu.oulu.fi/okl/lo/kt2/kasitt.htm>

LIITTEET

LIITE 1

VIIKKO-OHJELMA ERILLISENÄ LIITTEENÄ VAIN OPETTAJAN JA OP-
PONENTIN ARVIOITAVAKSI

